

Maršal Andrej Hadik, pýcha habsburských husárov

Branislav Krasnovský

23. decembra 2020 ✚ *História* ✚ *Slovenské osobnosti*

Prvé kroky na vojenskej scéne

Maršal Andrej Hadik (16. október 1711 Žitný ostrov – 12. marec 1790 Viedeň) sa narodil na Žitnom ostrove a jeho otec Michal Hadik, husársky kapitán pochádzal zo zemianskej rodiny z Turčianskej stolice.

Andrej Hadik v roku 1774 vlastnoručne napísal svoj životopis, ktorý je uložený vo Vojnovom archíve vo Viedni. Pôvodne sa pripravoval na kňazské povolanie, v rokoch 1719 – 1728 navštevoval jezuitské gymnázium v Kőszegu, potom do roku 1730 jezuitský seminár v Košiciach a krátky čas študoval právo. Napokon však poslušol svojho otca a rozhodol sa pre vojenskú kariéru.

Tú Andrej Hadik začal ako kornet (zástavník) v Dežófiho (neskôr 3.) husárskom pluku. Husári boli druh ľahkej jazdy, ktorá slúžila v prvom rade pri prieskume, infiltrácii nepriateľského územia a pri útokoch na nepriateľskú pechotu či ľahkú jazdu. Husári boli nesmierne pohybliví a mali rozsiahle bojové skúsenosti.

V roku 1734 sa zúčastnil vojny o Poľské dedičstvo a bojov v Porýni. Viedol si veľmi dobre a získal tak povýšenie na kapitána. Od roku 1737 bojoval so svojím plukom proti osmanským Turkom na Balkáne, jeho pluk uštedril Osmanom tvrdý výprask pri dnešnom meste Niš – jazdecká jednotka zložená z 50 husárov a 100 srbských hajdukov (srbská ľahká jazda), ktorej členom bol aj Andrej Hadik dobyla dôležitú tureckú pevnosť, Banju Luku. Od roku 1738 Hadik a jeho jednotka slúžili v Belehrade, no v roku 1739 utrpeli Rakúšania pri Belehrade od Turkov porážku a museli sa stiahnuť.

Vojna o Poľské dedičstvo i Balkánske ťaženie ukázali, že Andrej Hadik je nesmierne flexibilný a dokáže sa rýchlo učiť. Bol odvážny, mal strategické i taktické myslenie. Porážke pri Belehrade venoval vo svojom denníku až 60 strán a celé ťaženie podrobil prísnej taktickej analýze.

Vojna o Habsburské dedičstvo (1740 - 1748)

V roku 1740 vypukla vojna o Habsburské dedičstvo. Pruský cisár Fridrich Veľký odmietol *Pragmatickú sankciu*, na základe ktorej sa mala stať panovníčkou Habsburskej ríše Mária Terézia. Fridrich Veľký bol presvedčený, že mladá cisárovná v mnohonárodnostnej Habsburskej monarchii, ktorá ešte v 17. storočí zvädzala ťažké boje s osmanskými Turkami a sužovali ju stavovské povstania, nebude schopná jeho armáde odolať. Ťažil predovšetkým z toho, že Prusko malo za sebou vojenské, hospodárske i technické reformy, ktoré z krajiny spravili jeden z najsilnejších európskych štátov.

Vo vojne o Habsburské dedičstvo bojoval Andrej Hadik v najviac exponovanom a ohrozenom Sliezsku, ktoré však nakoniec Habsburgovci aj tak neubránili. V roku 1742 získal Andrej Hadik hodnosť podplukovníka v novovytvorenom Beleznaiovom (neskôr 10.) husárskom pluku. V lete 1742 sa oženil s poľskou šľachticnou Lichnowskou a v šťastnom manželstve, ktoré trvalo 45 rokov spolu s manželkou vychoval 6 dcér a troch synov. Vo veku 33 rokov v roku 1734 získal hodnosť plukovníka. Bol tak najmladším plukovníkom v habsburskej armáde a od roku 1734 sa stal aj veliteľom v novovytvorenom Beleznaiovom (neskôr 10.) husárskom pluku.

V záverečnej fáze bojov bojoval, keď už bolo zrejmé, že Sliezko je stratené, so svojím plukom v Nizozemsku, kde sa v boji stretol aj s Angličanmi, Nizozemcami a Prusmi. V roku 1747 už bol veliteľom brigády, od roku 1752 sa stal majiteľom Gilániho husárskeho pluku a v roku 1756 bol povýšený do hodnosti podmaršala.

Hviezda Andreja Hadika zažiarila počas tzv. sedemročnej vojny (1756 - 1763)

A. Hadik sa preslávil najmä na bojiskách sedemročnej vojny (1756 – 1763), keď v rôznych veliteľských funkciách preukázal nielen osobnú odvahu a chabrosť, ale aj mimoriadne operačné a taktické schopnosti, vyznačujúce sa netradičnými, priam novátorskými riešeniami. Hadikova takticko-kombinačná veliteľská činnosť prispela k tomu, že husárske vojsko sa ocitlo na vrchole vojenstva a husári boli najdynamickejším druhom vojska. Andrej Hadik nanovo prepracoval jazdecké útoky husárov i metodiku boja.

Ako 46-ročný, presne na svoje narodeniny 16. októbra 1757, vykonal Andrej Hadik skutočne husársky kúsok. Spolu s niekoľkými husárskymi švadrónami a pešími prápormi (spolu 3 500 mužov) náhlým útokom obsadil Berlín. Prusi nemali ani poňatia o tom, že v ich tyle sa nachádza habsburský husársky oddiel a pri obsadzovaní Berlína stratil Hadik len 10 mužov. Medzi jeho mužmi sa pri obsadzovaní Berlína nachádzal aj ďalší známy habsburský husár, vtedy ešte len 19-ročný Ladislav Škultéty-Gabriš, rodák z Mojtína, ktorý bol vojakom v habsburskej armáde neuveriteľných 70 rokov (o Ladislavovi Škultéty-Gabrišovi budeme písať neskôr). Gabriš utrpel pri útoku na Berlín zranenie – pruský granátnik mu prepichol líce bajonetom.

Celé dobytie Berlína trvalo len jeden deň a získalo rakúskym husárom nehynúcu slávu na bojových poliach Európy. O tri rokyneskôr vyparatil Prusom podobný kúsok aj ruský generál Eduard Ivanovič Totleben. Pri dobytí Berlína použil Andrej Hadik lesť – do mesta poslal parlamentára so žiadosťou, v ktorej požadoval kontribúcie vo výške 300 tisíc toliarov. V prípade, ak Berlín peniaze nevyplatí, sľuboval zničiť celé mesto delostrelectvom. Šokovaní velitelia Berlína, ktorí nedokázali pochopiť, ako sa v ich hlbokom tyle odrazu zjavili Rakúšania, po krátkych potýčkach pri ktorých Rakúšania rozprášili pruské jednotky, s vyplatením „výpalného“ súhlasili.

Časť berlínskej fortifikácie bola navyše nefunkčná a mesto tak chránili pri rieke Spree len drevené hradby. Rakúski husári kontrolovali taktiež cesty do Berlína, takže spojenie s pruským panovníkom Fridrichom Veľkým nebolo možné. Hadikovi husári nakoniec prenikli v Berlíne až do oblasti dnešnej štvrte Kreutzberg, odkiaľ sa ich snažili Prusi bez väčších úspechov vytlačiť. Navyše, 200 saských vojakov, ktorí boli súčasťou posádky v Berlíne, prešlo na rakúsku stranu. Pruskí velitelia utiekli do pevnosti Spandau a vydali Berlín do rúk Rakúšanov aj s korisťou.

Berlín sa teda vykúpil výpalným vo výške 300 tisíc toliarov, samotný Hadík si z koristi nič nenechal, 25 tisíc toliarov rozdelil medzi svojich mužov, zvyšok poslal Márii Terézii, tá mu obratom darovala 3 tisíc toliarov a vyznamenala ho Veľkokrížom Vojenského rádu Márie Terézie a povýšila ho do hodnosti generála jazdeckva.

Po skončení sedemročnej vojny

Po skončení sedemročnej vojny získal Hadík grófsky titul a stal sa guvernérom Budína a veliteľom peštianskeho vojenského okruhu. Ako jednému z mála uhorských šľachticov mu cisár Jozef II. roku 1777 udelil titul dedičného ríšskeho grófa. V rokoch 1764 – 1768 zastával Andrej Hadík funkciu hlavného veliteľa a kráľovského miestodržiteľa v Sedmohradsku, v rokoch 1772 – 1774 bol vojenským gubernátorom Haličska a Vladimírska. Andrej Hadík ako prvý v Uhorsku predložil v 60. rokoch 18. storočia návrh na zrušenie nevoľníctva.

V roku 1774 bol Hadík povýšený na poľného maršala, čiže do najvyššej vojenskej hodnosti habsburskej armády. Vo viacerých vojnách zastával potom funkciu hlavného veliteľa cisárskych vojsk. V rokoch 1774 – 1790, čiže vlastne do konca života, bol prezidentom Dvorskej vojnovnej rady vo Viedni, čo z dnešného hľadiska zodpovedá funkcii ministra vojny. Bol jediným uhorským a slovenským rodákom na tomto poste. Počas svojej funkcie v hodnosti „ministra vojny“ habsburskú armádu modernizoval. Vzorom mu boli tak pruské ako aj ruské vojenské reformy. Osobne vypracoval viacero výcvikových, služobných i bojových poriadkov habsburskej armády, ktoré sú dodnes uložené vo viedenskom Vojnovom archíve. Ten vlastne tiež vznikol vďaka Andrejovi Hadikovi.

Andrej Hadík zomrel 12. marca 1790 vo Viedni. Pochovaný je vo Futogu (v dnešnej srbskej Vojvodine), ktorý získal roku 1763 ako donáciu pri povýšení do grófskeho stavu.

Maršal Hadík si zvolil osobné krédo „*Virtuti nihil invium*“ (Chrabrosť nepozná prekážky) a riadil sa ním počas celej svojej 58-ročnej vojenskej služby, v rámci ktorej bojoval v 24 vojnových ťaženiach.

Bezprostrednými pokračovateľmi maršalovej vojenskej slávy sa stali jeho dvaja synovia: podmaršal Karol a

jazdecký generál Ondrej.

Andreja Hadika tak môžeme právom zaradiť medzi slovenských velikánov.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/marsal-andrej-hadik-pycha-habsburskych-husarov/>